

SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordföranden Riksförbund

Nr 7/1961

Årg. 11

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Om förbättrad taxeringskontroll m. m.

Av regeringsrättssekreteraren C. O. Sandström

Årets riksdag har behandlat inte mindre än tre olika propositioner med det gemensamma syftet att stärka det allmänna positioner i kampen mot skattefusket och därigenom skapa en effektivare taxeringskontroll.

Sålunda skall i enlighet med propositionen nr 28 minimistraffen för falskdeklaration och vårdslös deklaration, som förut varit böter å 100 kronor respektive 50 kronor, höjas till 400 kronor respektive 200 kronor. Vidare skall preskriptionstiden för straffet för vårdslös deklaration inträda först efter fem år i stället för efter två år.

På grund av propositionen nr 62 har antagits en lag om handräckning vid taxeringsrevision, innebärande att beskattningsmyndigheterna kan påkalla handräckning av utnämningsman för att få tillgång till räkenskaper och andra handlingar som inte frivilligt ställs till förfogande vid taxeringsrevision.

Vidare har på grundval av propositionen

nr 100 beslutats ändringar beträffande taxeringsorganisationen, innebärande en betydande förstärkning av den personal som skall utföra taxeringsrevisionen samt olika åtgärder för att rationalisera arbetet. På grund av samma proposition har dessutom införts ändrade bestämmelser i taxeringsförordningen och varuskatteförordningen angående taxeringsmyndigheternas befogenheter i olika avseenden samt angående de enskildas skyldigheter att tillhandagå med kontrolluppgifter m m.

Till grund för de båda förstnämnda propositionerna låg ett par inom finansdepartementets rättsavdelning i september 1960 upprättade promemorior, under det att propositionen nr 100 i det väsentliga byggde på taxeringskontrollutredningens betänkande angående förbättrad taxeringskontroll, SOU 1960: 36. I vissa delar grundade propositionen sig därjämte på en av statens organisationsnämnd den 31 dec. 1960 avgiven rapport angående organisationsundersökningar vid länsstyrelser-

nas taxeringssektioner och prövningsnämndskanslier samt på en inom rättsavdelningen i november 1960 utarbetad promemoria angående ändring av vitesbestämmelsen i 124 § taxeringsförordningen.

Den följande redogörelsen avser i första hand de nämnda ändringarna i taxeringsförordningen och varuskatteförordningen. Även den nya handräckningslagen skall dock beröras något.¹

Skyldighet att föra räkenskaper m m.

En av de mera betydelsefulla frågor som diskuterades i taxeringskontrollutredningens betänkande gällde möjligheten att vidga kretsen av de personer som med hänsyn till sina inkomstförhållanden borde vara skyldiga att såsom underlag för taxering föra räkenskaper.

Enligt betänkandet kunde nämligen den allmänna föreskriften i 20 § taxeringsförordningen om skyldighet att föra räkenskaper, anteckningar eller annat såsom underlag för deklara-tions- eller uppgiftsskyldighetens fullgörande och för kontrollen därav inte anses i tillräcklig grad tillgodose taxeringsintresset. Frånsett hänvisningen till bokföringslagen och jordbruksbokföringsförordningen, preciserades i föreskriften ifråga inte närmare hur övriga deklara-tions- och uppgiftspliktiga skulle ha sitt underlag ordnat och det angavs inte heller när det skulle vara räkenskaper och när det räckte med enbart anteckningar eller andra handlingar. Enligt utredningen utnyttjades bestämmelsens mera allmänna utformning i tilltagande omfattning på ett inte avsett sätt av mindre nogräknade skattskyldiga. Särskilt beträffande vissa kategorier förelåg enligt utredningen speciella svårigheter att få

¹ I nästa nummr inflyter en redogörelse för ändringarna i taxeringsorganisationen av byrådirektören S. E. Bruhn.

dessa att följa föreskrifterna i 20 §. Som exempel på sådana skattskyldiga anfördes kreaturshandlare, vilka ofta uppgav sig helt sakna anteckningar. Andra kategorier hade inkomster av sådant speciellt slag, att de var svårkontrollerbara, om inte speciella, av dem själva mycket lätt uppfylla krav ställdes på deras räkenskaper, anteckningar etc. Som exempel på dylika kategorier angavs tandläkare, läkare, veterinärer m fl s k fria yrkesutövare. I detta sammanhang redovisade utredningen också den kritik som kan anföras mot bokföringslagen, vars bestämmelser i flera hänseenden kommit att framstå som omoderna och otillräckliga, något som inverkat menligt även på möjligheten av en effektiv taxeringskontroll.

För att komma till rätta med det här endast i korthet antydda problemet om en förbättrad inkomstredovisning föreslogs i betänkandet en kompletterande bestämmelse i 20 § taxeringsförordningen, enligt vilken Kungl. Maj:t — enligt dansk och norsk förebild — skulle få generell fullmakt att meddela föreskrifter om skyldighet för vissa skattskyldiga att föra räkenskaper på närmare angivet sätt. Enligt utredningens förslag skulle också riksskatte-nämnden efter Kungl. Maj:ts bemyndigande äga rätt att meddela föreskrifter av ifrågavarande slag.

Vidare föreslog utredningen en uttrycklig bestämmelse i 20 § taxeringsförordningen om skyldighet för de deklara-tions- och uppgiftsskyldiga att bevara deklara-tions- och uppgiftsunderlaget under sex år efter utgången av det kalenderår, underlaget avsåg.

För att ytterligare säkerställa efterlevnaden av bestämmelserna i 20 § taxeringsförordningen föreslog utredningen en särskild straffbestämmelse för den

som åsidosatte den bokföringsskyldighet som ålåg honom enligt de särskilda reglerna härom. Straffbestämmelsen skulle däremot inte gälla den som blott försummat sin anteckningsskyldighet enligt den allmänna föreskriften i 20 § taxeringsförordningen.

Vid remissbehandlingen mötte utredningens förslag viss kritik. Visserligen bestreds i allmänhet inte behovet av en utvidgad räkenskapsskyldighet, men man vände sig i många yttranden mot förslaget, att Kungl. Maj:t skulle tillerkännas rätt att ensam och utan riksdagens medverkan utfärda föreskrifter om räkenskapsskyldighet vid sidan av den nu gällande bokföringslagen.

I propositionen delade departementschefen dessa betänkligheter. Enligt departementschefen borde föreskrifterna i fråga, liksom den nuvarande förordningen om bokföringsskyldighet för vissa jordbrukare, antagas av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt. Förslag till sådana föreskrifter borde utarbetas av riksskattenämnden. I sitt remissyttrande har riksskattenämnden förklarat sig beredd därtill. Departementschefen framhöll att det var önskvärt att förslag till dylika föreskrifter snarast kunde föreläggas riksdagen.

I enlighet med propositionsförslaget har den i hittillsvarande andra stycket 20 § taxeringsförordningen gjorda hänvisningen till bokföringslagen m. m. ändrats så att hänvisningen nu även omfattar de blivande bestämmelser om räkenskapsskyldighet, som kan komma att utfärdas.

Enligt departementschefens uttalanden i propositionen skall av omredigeringen framgå, att nämnda bestämmelser, jämte bokföringslagen och jordbruksbokföringsförordningen, för de därav berörda spe-

cificerar vad som, i vart fall som ett allmänt minimum, åligger dem enligt den allmänna regeln i första stycken om skyldighet att föra anteckningar m. m. Att därutöver, alltefter omständigheterna, enligt den allmänna regeln kan fordras exempelvis en ordnad redovisning av utbetalda löneförmåner ligger — framhöll departementschefen — i sakens natur med hänsyn till uppgiftsskyldigheten rörande de anställa.

Departementschefen tillade.

Beträffande de tillämnade bestämmelsernas innehåll kan anmärkas följande. Bestämmelserna bör inte omfatta andra kategorier än sådana i fråga om vilka ett mera påtagligt behov av utförligare anteckningar framträtt. Å andra sidan bör icke någon särskild yrkeskategori från början vara utesluten; även i fråga om jordbrukare bör dylika bestämmelser kunna ifrågakomma. Bestämmelserna bör emellertid inte omfatta sådana skattskyldiga på vilka bokföringslagen eller jordbruksbokföringsförordningen är tillämpliga.

Givetvis bör det tillses att de skattskyldiga, för vilka bestämmelserna blir gällande, inte över hövan betungas. Mera komplicerade regler för bokföringen bör sålunda icke ifrågakomma. Syftet med bestämmelserna bör i stället vara att föreskriva vissa räkenskaper eller anteckningar, som från taxeringsmässiga utgångspunkter framstår som ett nödvändigt minimum, exempelvis någon form av kassabok eller annan dagbok. Därjämte kan t. ex. ifrågakomma att närmare ange i vilken utsträckning utgiftsverifikationer bör anskaffas och bevaras.

Vidare har i 20 § intagits en föreskrift enligt utredningens förslag, att underlaget skall bevaras under sex år efter utgången av det kalenderår underlagt avser. Med underlag avses här räkenskaper och annat underlag, däri inbegripet verifikationer o. dyl. I propositionen erinrades i sam-

manhanget om att bokföringslagen och jordbruksbokföringsförordningen föreskriver en förvaringstid av tio år. I de fall då dessa författningar är tillämpliga, måste givetvis den längre förvaringstiden iakttagas. Den i 20 § föreskrivna sexårs-tiden är följaktligen att betrakta som en minimitid för övriga fall.

Det kan i detta sammanhang nämnas, att riksdagen på förslag av första lagutskottet hos Kungl. Maj:t hemställt om en översyn av bokföringslagen. Enligt utskottet borde därvid även taxeringssynpunkterna beaktas.

Det av utredningen konstaterade behovet av en straffbestämmelse, som ger sanktion åt reglerna om antecknings- och räkningskyldigheten, vitsordades i propositionen, i vilken det bl. a. påpekades, att mindre nogräknade skattskyldiga kunde, genom att icke föra anteckningar eller att undertrycka förefintligt underlag, uppnå att de blir åsatta skönstaxeringar som är lägre än som motsvarar de verkliga inkomsterna; de kunde också, med hänsyn till bevissvårigheterna, undgå ansvar för begånget deklaratjonsbrott. Vidare framhölls, att erfarenheten gav vid handen, att taxeringsmyndigheterna i pedagogiskt syfte kunde behöva påvisa för tredskande skattskyldiga att ett åsidosättande av anteckningskyldigheten kunde bestraffas.

I enlighet med propositionen har som ett första stycke i 121 § taxeringsförordningen stadgats straff för den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt skyldigheten enligt 20 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och därigenom omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörandet av deklaratjons- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav. Straffet är dagsböter. För-

religger vid uppsåtligt brott synnerligen försvårande omständigheter, kan straffet bli fängelse i högst sex månader.

Härav framgår alltså, att man begränsat straffområdet till de mera kvalificerade fallen. I enlighet därmed skall, såsom framhållits i propositionen, straff ådömas exempelvis en bokföringskyldig näringsidkare, som inte alls fört böcker eller fört dem så bristfälligt att de inte kan läggas till grund för en bedömning av hans inkomstförhållanden. Detsamma torde gälla om en arbetsgivare med en ej alltför obetydlig verksamhet icke kan redovisa för utbetalda löneförmåner. Däremot gäller straffbestämmelsen inte mindre väsentliga fel.

Straffbestämmelsen är enligt vanliga regler inte tillämplig på förhållanden som hänför sig till tiden för ikraftträdandet.

För varuskatteförordningens vidkommande har motsvarande bestämmelser rörande räkningskyldighet, skyldighet att bevara anteckningar m. m. samt rörande straff införts i 38 och 77 §§.

Skyldighet att förete handlingar utan samband med taxeringsrevision.

En annan viktig fråga som behandlades i taxeringskontrollutredningens betänkande gällde skyldigheten att i annat sammanhang än taxeringsrevision förete handlingar av betydelse för egen taxering.

I betänkandet konstaterades att skattskyldig enligt bestämmelsen i 31 § 2 mom. taxeringsförordningen kan anmanas att i den omfattning, som i anmaningen anges, meddela de ytterligare upplysningar som kan vara erforderliga för kontroll av egen deklaratjons riktighet eller eljest för egen taxering. Med hänsyn till bestämmelsens ordalydelse kunde taxeringsmyndigheterna däremot, enligt vad utredningen fram-

höll, inte utan att tillgripa taxeringsrevision anmoda en skattskyldig att inkomma med anteckningar, räkenskaper eller annat grundmaterial för att därmed styrka riktigheten av i deklarationen eller annorledes lämnade uppgifter.

Utredningen föreslog därför en kompletterande föreskrift i 31 § 2 mom. taxeringsförordningen om att, därest behov förelåg av en komplettering av skattskyldigs deklaration, denne skulle vara skyldig att efter anmaning inte endast meddela de ytterligare upplysningar, som erfordrades för kontroll av deklarationens riktighet eller eljest för hans taxering, utan även, om så påfordrades, därvid förete sådana i 20 § taxeringsförordningen avsedda räkenskaper, anteckningar och andra handlingar, som utgör underlag för deklarationsskyldighetens fullgörande, i de delar som erfordrades för att styrka riktigheten av i den skattskyldiges självdeklaration eller till densamma hörande bilagor upptagna belopp. Taxeringsmyndigheterna borde dock enligt utredningen inte medges rätt att enligt dessa bestämmelser taga del av handlingar, beträffande vilkas innehåll skattskyldig har att iakttaga tystnadsplikt.

I flera remissyttranden ansåg man emellertid att den föreslagna skyldigheten att förete handlingar var för vidsträckt och man befarade, att föreskriften i själva verket öppnade en möjlighet att verkställa en slags taxeringsrevision.

Enligt propositionen ansåg inte heller departementschefen det kunna ifrågakomma att vid sidan av bestämmelserna om taxeringsrevision — och utan de särskilda rättsskyddsgarantier som reglerna om taxeringsrevision innebär — införa nya bestämmelser i taxeringsförordningen om en allmän editionsplikt. Departementsche-

fen tog emellertid fasta på att, enligt vad som allmänt omvitnats, man i det praktiska taxeringsarbetet i viss utsträckning förfor så, att den skattskyldige erhöll tillfälle att styrka sina uppgifter genom att förete kontrakt, verifikationer o. dyl. Enligt departementschefen innebar förfarandet utan tvivel påtagliga fördelar både för myndigheterna och den enskilde. Han tillade, att syftet med utredningens förslag närmast varit att lagfästa ett sådant förfarande.

Med utgångspunkt från att anmaningsrätten alltså endast skulle få omfatta ett fåtal uppräknade handlingar, varibland självfallet inte fick ingå handelsböcker o. dyl., har i enlighet med vad som föreslagits i propositionen ett tillägg gjorts till 31 § 2 mom. taxeringsförordningen, enligt vilket deklarationsskyldig efter anmaning skall förete kontrakt, kontoutdrag, räkning, kvitto eller annan därmed jämförlig handling, som finnes erforderlig för kontroll av deklarationen.

För att ytterligare förebygga, att den sålunda vidgade anmaningsrätten av myndigheterna används till en med taxeringsrevision jämförlig granskning, har bestämmelsen i 53 § taxeringsförordningen jämkats så att därav framgår, att vite inte får föreläggas i anmaning av ifrågavarande slag. I propositionen framhölls att, om anmaningen inte efterkommes, det får ankomma på myndigheterna att överväga om taxeringsrevision bör verkställas eller icke.

Motsvarande anmaningsrätt har föreskrivits i 36 § varuskatteförordningen.

Kontrolluppgifter m m till ledning för annans taxering.

De ändrade bestämmelserna berör också i vissa delar den skyldighet att lämna

kontrolluppgifter o. dyl. till ledning för annans taxering som föreskrives i 37 och 39 §§ taxeringsförordningen.

Uppgifter utan anmaning.

Tillfälliga fastighetsarbeten.

Vad först angår den generella uppgiftsskyldighet, som enligt 37 § årligen skall fullgöras utan anmaning, har på grund av propositionen det i 1 mom. punkt 1 föreskrivna undantaget c) beträffande tillfälligt arbete å annan fastighet än jordbruksfastighet underkastats en ändring. Det gäller här alltså den uppgiftsskyldighet som åligger t ex ägare av hyreshus, villor och egna hem. Ändringen medför att den beloppsgräns, som förut varit bestämmande för skyldigeten att lämna uppgift om ersättningar för dylika arbeten och som inneburit att uppgift inte behövt lämnas om vad som sammanlagt utgivits haft lägre värde än 500 kronor för hela året, i stället skall vara 300 kronor.

Ändringen har enligt propositionen motiverats av att det från olika håll vitsordats, att den nuvarande begränsningen till ersättningsbelopp om minst 500 kronor gjort det möjligt för åtskilliga att undandra sig beskattning för inkomster som de, bl. a. under fritid och semester, förvärvat genom arbete på hyreshus, villor och egna hem. Den nya beloppsgränsen 300 kronor har valts bl a med tanke på att beloppet också utgör minimum för pensionsgrundande inkomst vid den allmänna tilläggspensioneringen.

Det kan tilläggas att departementschefen — med hänsyn till de ökade krav som kommer att ställas på uppgiftsskyldighetens fullgörande till följd av den ändrade beloppsgränsen — förklarat det önskvärt att upplysning om uppgiftsskyldighetens

omfattning sprides genom riksskatte-nämndens försorg bland de uppgiftsskyldiga.

Ersättningar till rörelseidkare.

Vidare skall ersättningar för tillfälligt arbete, som utbetalas till rörelseidkare — vilka ersättningar enligt den hittillsvarande lydelsen av undantagsbestämmelsen under d) i 37 § 1 mom. inte föranlett uppgiftsskyldighet för utbetalaren, om mottagaren av ersättningen enligt lag varit bokföringsskyldig och ersättningen för denne utgjort intäkt av rörelse — i fortsättningen vara undantagna från uppgiftsskyldighet, oberoende av om bokföringsskyldighet åvilat mottagaren eller ej. Den ifrågavarande ändringen motiverades enligt utredningen av att det ofta uppstår betydande svårigheter för utbetalaren att avgöra, om en av honom för tillfälligt arbete anlita rörelseidkare är bokföringsskyldig eller ej. Befrielsen från uppgiftsskyldighet till rörelseidkare gäller även om det tillfälliga arbetet utförts på annan fastighet.

Försäkringsersättningar.

Även försäkringsbolagens uppgiftsskyldighet har berörts av de beslutade ändringarna.

Den uppgiftsplikt som föreskrives i 37 § 1 mom. under punkt 3 avser enligt bestämmelsens förarbeten försäkringsbelopp, som utfallit på grund av personförsäkringar, d. v. s. livränteförsäkringar samt olycksfalls- och sjukförsäkringar. De skattepliktiga ersättningar, som det här är fråga om, omfattar i huvudsak ersättningar i form av pensioner eller livräntor samt, i förekommande fall, engångsbelopp som utbetalats i stället för livräntor. Enligt förarbetena anses emel-

lertid uppgiftsplikten därjämte omfatta de likartade ersättningar i form av pensioner eller livräntor (ev, engångsbelopp), som utgår på grund av trafik- eller annan ansvarighetsförsäkring, ehuru dessa senare försäkringar försäkringstekniskt är att hänföra till sakförsäkringar och inte till personförsäkringar.

Trots att en omredigering av sagda punkt 3 måhända varit önskvärd ur systematisk synpunkt och även ur tydlighets-synpunkt, har med hänsyn till de önskemål som framförts från försäkringshåll denna punkt lämnats oförändrad. Nämnas bör emellertid att, enligt vad departementschefen i sammanhanget anmärkt, punkten i fråga även torde omfatta de ersättningar för förlorad arbetsförtjänst på grund av trafikförsäkring eller annan ansvarighetsförsäkring som årets riksdag i enlighet med prop. nr 5, avseende ändringar i 19 § KL, förklarat skola vara skattepliktiga.

Däremot har enligt hittillsvarande bestämmelser inte förelegat uppgiftsplikt beträffande ersättningar på grund av andra slags sakförsäkringar, såsom ersättningar för skador på varulager och inventarier, på skog eller gröda eller för förolyckade kreatur o. dyl., trots att sådana ersättningar i regel är skattepliktiga och kan avse betydande belopp. Detta framhölls såväl i taxeringskontrollutredningens betänkande som i propositionen såsom i hög grad otillfredsställande.

Med hänsyn härtill har i enlighet med propositionen införts uppgiftsplikt jämväl i dessa senare hänseenden i en ny punkt 3 a till 37 § 1 mom. taxeringsförordningen.

Enligt denna nya punkt skall uppgifterna från försäkringsanstalt gälla den som bedrivit jordbruk eller skogsbruk

eller innehaft jordbruksfastighet eller annan fastighet eller bedrivit rörelse. Uppgifterna skall avse utgiven ersättning på grund av skada på byggnad, inventarier och maskiner, produkter från jordbruket eller skogsbruket, växande gröda, skog, varulager, varor under tillverkning, förbrukningsartiklar eller andra förnödenheter för produktionen.¹ Uppgift skall dock inte lämnas för ersättningar understigande 1.000 kronor för varje skadefall. Vidare skall uppgift lämnas om ersättning för skada på levande djur men här skall gränsen för uppgiftsskyldigheten gå vid 500 kronor.

För det fall att delutbetalning av försäkringsersättning av nyssnämnt slag förekommit, behöver kontrolluppgift inte lämnas förrän året efter det, då skadan slutreglerats.

Som ett allmänt undantag från den utökade uppgiftsplikten skall gälla att uppgift inte skall avse ersättning för personligt lösöre samt annan ersättning på grund av motorfordonsförsäkring än stilleståndsersättning.

Då det med en sålunda utformad uppgiftsplikt inte kan undvikas att uppgift i vissa fall kommer att lämnas även beträffande ersättningar som inte är skattepliktiga, har departementschefen enligt propositionen förutsatt, att riksskattenämnden i anvisningar till ledning vid taxeringsarbetet anger riktlinjer för bedömandet i vad mån skatteplikt föreligger för de försäkringsersättningar som det här är fråga om.

Uppgifter efter anmaning.

Fastighetsägares uppgifter.

Med hänsyn till att fastighetsägare en-

¹ Uppräkningen anses inkludera även sådant som ersättning på grund av insolvensförsäkring.

ligt det förut sagda inte skall ha skyldighet att utan anmaning lämna kontrolluppgifter angående ersättningar till rörelseidkare för tillfälligt arbete å annan fastighet, har genom de nya bestämmelserna uttryckligen föreskrivits skyldighet för ägare av annan fastighet och för bostadsrättsinnehavare att *efter anmaning* lämna kontrolluppgifter beträffande ersättningar för utförda tjänster. De ändrade bestämmelserna berör både 1 mom. punkt 7 och 2 mom. av 39 § taxeringsförordningen.

Vad särskilt angår ändringen i 39 § 1 mom. punkt 7 hade utredningen anfört följande.

Enligt 39 § 1 mom. punkt 7 föreligger skyldighet för den som bedrivit jordbruk, skogsbruk eller rörelse att efter anmaning av taxeringsmyndighet beträffande namngiven annan näringsidkare lämna kontrolluppgift å belopp för vilket den uppgiftspliktige under viss angiven tid köpt eller sålt varor. Utredningen föreslår att uppgiftsskyldigheten utsträcker till att omfatta även den, som ägt annan fastighet än jordbruksfastighet eller som varit innehavare av lägenhet med bostadsrätt. Uppgiftsskyldigheten, som bör avse namngiven näringsidkare, bör omfatta inte endast belopp för vilket den uppgiftspliktige under viss angiven tid sålt eller köpt varor utan även belopp, som den uppgiftspliktige under viss angiven tid utbetalt eller erhållit såsom ersättning för utförda tjänster. Uppgiftsskyldigheten bör emellertid liksom hittills anknytas till det förhållandet, att beloppet i mottagarens eller ugivarens hand är skattepliktig intäkt eller avdragsgill utgift. För de ifrågavarande fastighetsägarnas och bostadsrättsinnehavarnas del innebär det nu angivna att dessa blir skyldiga att efter anmaning beträffande namngiven näringsidkare lämna kontrolluppgift t. ex. beträffande utbetalning för inköpta varor och utförda tjänster och arbeten för fastighetens eller lägenhetens del i den mån utbetalningen

antingen är avdragsgill hos fastighetsägaren eller — oavsett om utbetalningen är avdragsgill hos fastighetsägaren — den utgör skattepliktig intäkt hos den namngivne näringsidkaren. Härigenom får taxeringsmyndigheterna alltså möjlighet att beträffande namngivna näringsidkare inom t. ex. byggnadsbranschen genomföra en tillfredsställande kontroll.

Vad i den ifrågavarande punkten föreskrives om innehållet i de kontrolluppgifter som kan infordras har kompletterats så att i uppgifterna skall anges, inte bara varuslag och myckenhet samt verkställda likvider, utan också uppgift om tidpunkten härför och betalningssätt ävensom arten och omfattningen av utförda arbeten.

I fråga om ändringen i 39 § 2 mom. hade utredningen anfört.

39 § 2 mom. TF ger i sin nuvarande lydelse taxeringsintendenten i länet möjlighet till en generell stickprovskontroll av rörelseidkares deklARATIONER. Enligt föreskrifterna i detta moment kan nämligen taxeringsintendenten från olika näringsidkare inom jordbruk, skogsbruk och rörelse infordra kontrolluppgifter beträffande samtliga nämnda näringsidkares inköp och försäljningar eller viss del av dessa, oaktat säljarens eller köparens namn inte anges i anmaningen. I momentet angiven uppgiftsplikt bör — av skäl som tidigare anförts — även stadgas för ägare av annan fastighet och för innehavare av lägenhet med bostadsrätt. Uppgiftsplikten bör i detta hänseende även omfatta belopp, som den uppgiftspliktige under viss angiven tid erhållit såsom ersättning för utförda tjänster och anknytas till förutsättningen att beloppet, som kontrolluppgiften skall avse, är av sådan beskaffenhet att detsamma i mottagarens eller ugivarens hand utgör skattepliktig intäkt eller avdragsgill utgift.

Cash and carry-företagen.

Enligt nyssnämnda bestämmelser i 39 § 1 mom. punkt 7 och 2 mom. är rö-

relseidkare skyldig att efter anmaning lämna kontrolluppgift beträffande sina försäljningar till eller inköp från annan rörelseidkare. Från uppgiftsskyldigheten har dock enligt bestämmelsernas hittillsvarande lydelse undantagits "belopp avseende köp eller försäljning av varor över disk och liknande fall, där uppgiftsskyldigheten uppenbarligen inte kan fullgöras".

Såsom framgår av taxeringskontrollutredningens betänkande har undantagsregeln kunnat utnyttjas av vissa detaljhandlare i skatteundandragande syfte. Inom grosshandeln förekommer nämligen en form av försäljning över disk som går under benämningen "cash and carry" och som bl. a. innebär att detaljhandlarna hos grossisten kontant inköper och därvid i regel själv avhämtar de varor som de sedan skall återförsälja. Denna kontantförsäljning "över disk" från grossistens sida har ansetts inte medföra skyldighet för denne att lämna kontrolluppgifter till taxeringsmyndigheterna beträffande detaljhandlarnas inköp. Härigenom har — vilket framhållits i betänkandet — de mindre nogräknade bland dessa, utan större risk för upptäckt, haft möjlighet till s. k. krympning av rörelsen.

I propositionen framhöll departementschefen, att undantagsregeln vid sin tillkomst inte avsåg de ifrågavarande grossistföretagen — som då knappast var kända — utan närmast näringsidkares inköp av varor för sin rörelse i vanlig detaljhandel, t. ex. en restauratörs inköp av grönsaker och livsmedel på salutorg eller i vanlig speceributik. Departementschefen ansåg det från kontrollsynpunkt angeläget att kunna inhämta uppgifter från ifrågavarande företag. Därvid påpekades att den vanliga grossisthandeln är under-

kastad uppgiftsplikt och inte borde bli lidande i konkurrensen på att andra företags leveranser inte kunde bli föremål för skattekontroll.

Med hänsyn till de anförda skälen har den nämnda undantagsregeln begränsats till att endast avse köp och försäljningar inom detaljhandeln.

Vissa försäkringsersättningar.

Som ett komplement till den nya punkten 3 a i 37 § 1 mom. taxeringsförordningen — genom vilken försäkringsanstalt skulle åläggas obligatorisk uppgiftsplikt beträffande vissa sakförsäkringsersättningar — har enligt propositionen motsvarande ändring av bestämmelserna i 39 § 1 mom. punkt 6 skett så att försäkringsanstalterna blir skyldiga att efter anmaning lämna kontrolluppgifter för utbetalda försäkringsbelopp, till namngiven skattskyldig, oavsett försäkringens art och alltså även beträffande sakförsäkringsersättningar.

Anmaningsrätten.

Ingen ändring har gjorts beträffande de myndighetspersoner som enligt taxeringsförordningen har anmaningsrätt.

Om taxeringsrevision.

I betänkandet konstaterade utredningen, att kritik i skilda hänseenden riktats mot de bestämmelser i taxeringsförordningen, som reglerar taxeringsmyndigheternas befogenheter i samband med taxeringsrevision. Framför allt är det forskrifterna i 56 § 2 mom. om rätt för granskningsman att genast få taga del av handlingar för granskning och i 56 § 3 mom. om sättet, tiden och platsen för revisionens verkställande, som inte an-

setts tillfyllest för ett effektivt revisionsarbete.

I propositionen underströk departementschefen att de gällande bestämmelserna om taxeringsrevision innebar en avvägning mellan de mot varandra delvis stridande intressena av att möjliggöra en effektiv granskning och av att skydda den enskilde mot åtgärder som medför alltför stor olägenhet för honom.

Som en huvudregel skulle därför enligt departementschefen kvarstå, att taxeringsrevision såvitt möjligt skall ske på sådant sätt och på sådan tid att den icke förorsakar hinder i verksamheten för den, hos vilken revisionen sker. Liksom hittills skall det ankomma allenast på taxeringsintendenten att förordna om taxeringsrevision.

Det nyssnämnda effektivitetsintresset har tillgodosetts genom införande i 56 § 3 mom. av en uttrycklig föreskrift, att taxeringsintendenten, när det finnes påkallat, äger bestämma tid och plats för revisionen.

Taxeringsintendentens rätt att bestämma platsen för revisionen innebär enligt propositionen att, när överenskommelse i saken inte kan träffas, valet i allmänhet kommer att stå mellan den granskades egna lokaler eller offentlig myndighets lokaler, i första hand granskningsmannens tjänsterum. Även om den vars räkenskaper skall granskas vägrar, gäller emellertid enligt en uttrycklig bestämmelse, som införts i samma moment, att revisionen skall kunna äga rum hos honom. Därvid skall det enligt särskild föreskrift i 2 mom. åligga honom, att lämna tillträde till de lokaler, som användes i hans verksamhet, samt att lämna nödigt biträde för granskning av handlingar och varulager. Därvid bör enligt propositionen

vad som hör till själva granskningen, såsom kontrollsummering o. dyl., självfallet inte utföras av den granskade eller hans personal.

Vidare har föreskrivits att, om revisionen skall äga rum annorstädes än hos den granskade, de räkenskaper och andra handlingar, som skall granskas, på anfordran av granskningsmannen mot kvitto skall överlämnas till denne.

Departementschefen tog i sammanhanget upp frågan om och i vad mån den person vilkens räkenskaper skall granskas i förväg måste underrättas om taxeringsrevisionen.

Enligt departementschefen underrättas den granskade i regel i förväg för överenskommelse om tid och plats för revisionen. Redan enligt nuvarande regler kan emellertid granskningsmannen, om obehöriga åtgärder med räkenskaperna befaras, påfordra att genast få ta del av dem. I sådant fall kan det, framhöll departementschefen, vara lämpligt att taxeringsintendenten redan från början bestämmer tid och plats för revisionen. Då detta framgår redan av nu gällande och av de i förevarande sammanhang tillstyrkta bestämmelserna, ansåg departementschefen särskilda föreskrifter i ämnet inte erfordras. Han underströk emellertid att taxeringsintendentens befogenheter härutinnan borde användas med urskillning och varsamhet så att olägenhet icke utan tvingande skäl vållas den som skall granskas.

Angående vilka personer som skall få taga del av de granskade handlingarna har i 56 § intagits en uttrycklig bestämmelse, enligt vilken böcker och andra handlingar som överlämnats för taxeringsrevision inte får vara tillgängliga för annan än den som har att verkställa re-

revisionen och honom underställt biträde ävensom tjänsteman, som har att övervaka revisionens verkställande, d. v. s. i regel taxeringsintendenten i länet samt länsrevisorn och biträdande länsrevisorn.

I taxeringskontrollutredningens betänkande hade föreslagits särskilda bestämmelser om den tid under vilken de omhändertagna räkenskaperna och andra handlingarna skulle få behållas av granskningsmannen. Vid remissbehandlingen kritiserades emellertid förslaget från skilda utgångspunkter. Framför allt från näringsorganisationernas sida framhölls de olägenheter som det innebar för näringsidkarna att avvara handlingarna under de avsedda tiderna.

I propositionen beaktades dessa synpunkter, därvid departementschefen framhöll följande.

De ifrågavarande handlingarna är alltid mer eller mindre erforderliga i den granskades verksamhet. De bör därför inte behållas längre än som är oundgängligen erforderligt och är förenligt med den granskades berättigade intressen. I den mån överenskommelse inte träffas om annat, bör därför det löpande årets räkenskaper inte annat än helt tillfälligt — för några timmar åt gången — få föras från den skattskyldiges kontor. Beträffande tidigare års räkenskaper bör gälla, att handlingarna inte behållas längre än de verkligen är föremål för granskning. De bör alltså inte betraktas som ingivna till myndigheten att av denna behållas i avbidan på resultatet av mera tidskrävande utredningar, för vilka böckerna icke är oundgängligen behövliga. Då detta torde framgå redan av den nuvarande bestämmelsen att böcker eller handlingar, som överlämnats för taxeringsrevision skall återställas så fort ske kan, synes någon ny bestämmelse på området inte vara erforderlig.

Av taxeringskontrollutredningen hade vidare föreslagits befogenhet för granskningsmannen att i samband med taxer-

ringsrevision hos viss person även hos annan person få kontrollera riktigheten av uppgifter i de räkenskaper, som är föremål för revisionen, eller vad utredningen kallade "kontroll vid sidan". E huru praktiska skäl kunde åberopas för utredningens förslag, ansåg sig departementschefen med hänsyn till rättssäkerhetsintressena inte böra biträda detsamma. Enligt departementschefen bör alltså granskningsmannen även i fortsättningen inhämta taxeringsintendentens förordnande om taxeringsrevision hos vederbörande tredje man. Vid behov kan detta ske genom telegram eller t. o. m. muntligen för att sedan bekräftas genom formligt skriftligt förordnande.

På samma sätt bör enligt vad som framhölls i propositionen taxeringsintendenten också besluta om kassainventering skall verkställas eller ej.

För den allmänna varuskattens vidkommande har på grundval av utredningens förslag i 42 § varuskatteförordningen inskrivits en föreskrift, innebärande att granskningen får avse även det löpande årets räkenskaper och handlingar. Vid inkomstbeskattningen skall däremot enligt taxeringsförordningen fortfarande gälla att det löpande årets räkenskaper endast får granskas i samband med revision som avser tidigare år.

I övrigt skall de nya bestämmelserna i taxeringsförordningen om taxeringsrevision på grund av hänvisningen i 42 § sista stycket varuskatteförordningen automatiskt äga motsvarande tillämpning beträffande den allmänna varuskatten.

Angående utdömande av vite.

I vissa fall har taxeringsmyndigheterna möjlighet att såsom tvångsmedel, i fall då andra åtgärder visat sig otillräckliga, fö-

relägga den deklarations- eller uppgifts-skyldige vite för att därigenom få honom att fullgöra sin skyldighet.

Efterkommes inte vitesföreläggandet, kan fråga uppkomma om vitets utdömande. Om vitets uttagande förordnar länsstyrelsen efter anmälan av taxeringsintendent.

Emellertid gäller enligt 124 § taxeringsförordningen att om det, då frågan om vitets utdömande uppkommer, befinnes att ändamålet med vitet förfallit, vitet icke får utdömas.

Med hänvisning bl. a. till ett av regeringsrätten den 18 oktober 1960 i plenum avgjort mål — för vilket redogörelse lämnats i Skattenytt 1961 s. 148 — konstaterades i den inledningsvis omnämnda novemberpromemorian, att den nämnda föreskriften innebär möjlighet för vederbörande att hindra vitets utdömande genom att fullgöra den förelagda skyldigheten så sent att den utsatta tidsfristen för länge sedan passerats men innan han genom delgivning av taxeringsintendents framställning får veta att vitets utdömande är omedelbart förestående. I promemorian utvecklades närmare huru som vitets ineffektivitet i sådana fall i hög grad var ägnat att försvåra taxeringsförfarandet.

För att inskräpa vikten av tidsfristens iakttagande har bestämmelserna i 124 § om vitets utdömande kompletterats med en föreskrift, som innebär, att ett förse-nat fullgörande inte skall hindra vitets uttagande, om fullgörandet sker efter det myndigheterna börjat vidtaga åtgärder för utdömandet, d. v. s. efter det taxeringsintendents anmälan inkommit till länsstyrelsen. Det blir därigenom alltid förbundet med risker att dröja med fullgörandet av ett vitesföreläggande. Den

försumlige kan nämligen inte veta när taxeringsintendents inkommer med sitt yrkande.

I propositionen framhöll departementschefen, att regeln ifråga inte hindrar myndigheternas möjlighet att efter skälighetsöverbäganden jämkta ett försuttet vite nedåt eller att underlåta utdömandet. I sammanhanget påpekade departementschefen att, om taxeringsmyndigheterna — i enlighet med den föreslagna lagstiftningen om handräckning — genom utmätningsmannens försorg berett sig tillgång till handlingar som skall granskas vid taxeringsrevision, skälighetshänsyn i regel syntes tala för att icke utdöma vite som dessförinnan förelagts för att framtvunga handlingarnas utlämnande.

Portofrihet för vissa infordrade handlingar.

Slutligen kan nämnas att i propositionen förutsatts att porto inte skall behöva erläggas av den enskilde för sådana försändelser till beskattningsmyndigheterna som innehåller uppgifter och räkenskaper, infordrade för taxerings- och skattekontroll.

De här behandlade nya bestämmelserna i taxeringsförordningen och varuskatteförordningen träder i kraft den 1 juli 1961.

Handräckning vid taxeringsrevision.

Den nya lagen om handräckning i samband med taxeringsrevision får ses mot bakgrund av att det ansetts nödvändigt för taxeringsmyndigheterna att ha tillgång till andra tvångsmedel än vitesföreläggande för att kunna åsätta likformiga och rättvisa taxeringar. Lagförslaget har som bekant varit föremål för en livlig debatt i den allmänna diskussionen, därvid frågan om den enskildes rättssäkerhet särskilt kommit i förgrunden. Resultatet

härav och av den följande riksdagsbehandlingens blev en i förhållande till propositionen ytterligare förstärkning av garantierna för den enskildes rättssäkerhet.

I det här sammanhanget är det huvudsakligen förutsättningarna för handräckningsförfarandet som är av intresse. Lagstiftningens innehåll i övrigt skall blott summariskt antydas.

Handräckning kan först och främst avse den hos vilken taxeringsrevision skall ske enligt taxeringsförordningen eller förordningen om allmän varuskatt. Men handräckningen kan också rikta sig mot annan person än den som är föremål för taxeringsrevision.

Beträffande den förre utgör den allmänna förutsättningen för handräckning att han inte frivilligt tillhandahåller de räkenskaper och andra handlingar som skall granskas. Handräckning får då ske för handlingarnas eftersökande och omhändertagande hos honom.

Utöver den allmänna förutsättningen uppställer lagen ett par speciella villkor, som måste vara uppfyllda för att handräckning skall få ske.

Sålunda gäller att handräckning får beslutas bara om grundad anledning finns till antagande, att den, hos vilken revisionen skall ske, innehar men inte tillhandahåller handling som är av väsentlig betydelse för taxering eller för fastställande av skatt. Vidare måste det först ha visat sig om vitesföreläggande efterkommes. Sådant föreläggande erfordras dock ej, om det uppenbarligen skulle vara utan gagn eller fara är i dröjsmål.

Vad beträffar handräckning hos tredje man föreskriver lagen, att handräckning får beslutas för eftersökande och omhändertagande hos honom av handling som nyss sagts, därest med hänsyn till hand-

lingens betydelse och övriga omständigheter synnerliga skäl därtill föreligger. I detta fall måste handräckningsbeslutet avse viss angiven handling. Även här förutsättes att det förekommer grundad anledning antaga att handlingen finns hos vederbörande och att denne inte frivilligt tillhandahåller handlingen.

Beslut om handräckning kan meddelas blott av länsstyrelse. Det förutsättes att det ankommer på landskamreraren i länet att fatta beslutet. Detta verkställes av utmätningsmannen, som skriftligen skall underrättas om beslutets innehåll.

I övrigt innehåller lagen bestämmelser om var handräckning får ske, vilka som skall och får närvara vid förrättningen och vad som eljest skall iakttagas.

Sålunda gäller bl. a. att förrättningen skall övervaras av den, åt vilken taxeringsrevisionen uppdragits, eller av tjänsteman som därtill förordnats av myndighet, som beslutat revisionen. De som åsyftas är alltså taxeringsintendenten, kontrollstyrelsens tjänsteman eller granskningsmannen. Dessas uppgift är att med sin sakkunskap vara rådgivare åt utmätningsmannen. Det är emellertid denne som ensam beslutar, om viss handling skall omhändertas eller ej. Vid förrättningen omhändertagen handling skall genast utan närmare granskning överlämnas till utmätningsmannen.

Särskilda bestämmelser ges vidare för att tillgodose den enskildes intresse av att vissa handlingar undantas från taxeringsrevisionen. Det gäller här handlingar, som inte hör till den verksamhet, som skall undersökas, såsom privatbrev o. dyl., även om handlingar som av sekretesskäl inte skall omfattas av granskningen.

Handräckningslagen träder i kraft den 1 juli 1961.